

Волинський національний університет
імені Лесі Українки

Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Всеукраїнське науково-педагогічне
підвищення кваліфікації

**ТРЕТІЙ РІВЕНЬ ОСВІТИ В УКРАЇНІ:
ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ НАУКОВИХ
ТА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ
У СУЧАСНИХ УМОВАХ ВІЙНИ**

27 червня – 7 серпня 2022 року

Видавничий дім
«Гельветика»
2022

УДК 378«364»(477)(063)
Т66

Члени організаційного комітету:

Ярош Ярослав Богданович – доктор політичних наук, доцент, декан факультету історії, політології та національної безпеки Волинського національного університету імені Лесі Українки;

Балабуха Наталія Вікторівна – начальник навчально-методичного відділу забезпечення якості вищої освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки;

Долинна Олена Миколаївна – завідувач відділу аспірантури та докторантури Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького;

Філіпович Мирослава Богданівна – кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України та археології Волинського національного університету імені Лесі Українки, вчений секретар спеціалізованої вченої ради, голова Волинського обласного відділення Центру українсько-європейського наукового співробітництва;

Колісник Лариса Олексіївна – кандидат соціологічних наук, доцент кафедри історії та політичної теорії, завідувач відділу аспірантури і докторантури Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»;

Новодранова Наталія Олександрівна – тренер, провідний інженер-програміст інформаційно-комп'ютерного комплексу Національного технічного університету «Дніпровська політехніка».

Третій рівень освіти в Україні: особливості підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів у сучасних умовах війни : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 27 червня – 7 серпня 2022. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. – 516 с.

ISBN 978-617-554-032-9

У збірнику представлено матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації «Третій рівень освіти в Україні: особливості підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів у сучасних умовах війни» (27 червня – 7 серпня 2022 року).

УДК 378«364»(477)(063)

© Волинський національний університет
імені Лесі Українки, 2022

© Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького, 2022

© Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка», 2022

ISBN 978-617-554-032-9

ВІЙСЬКОВА ОСВІТА І НАУКА: ДО ПИТАННЯ НОВЕЛІЗАЦІЇ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Албул С.В.

*кандидат юридичних наук, професор,
професор кафедри оперативно-розшукової діяльності
Одеський державний університет внутрішніх справ
м. Одеса, Україна*

Євроінтеграційні вектори розвитку України обумовлюють необхідність реформування вітчизняної системи вищої освіти, її закріплення у сучасному світовому освітянському та науковому просторі. Досягненню цих стратегічних цілей, оптимізації системи й структури підготовки здобувачів вищої освіти та її узгодження із сучасними міжнародними і європейськими стандартами, безсумнівно, сприятиме новелізації правового регулювання питань освіти і науки.

Військова освіта є невід’ємною складовою державної системи освіти в Україні. До системи військової освіти відносять вищі військові навчальні заклади та заклади вищої освіти із специфічними умовами навчання. Здійснюючи фахову підготовку здобувачів вищої освіти різних спеціальностей, такі заклади донедавна стикалися з низкою проблем, пов’язаних з дуальністю нормативно-правового регулювання освітньої та наукової діяльності. Маючи єдину законодавчу базу – Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність» тощо, деталізація питань освітньої та наукової діяльності здійснювалася одночасно нормативними актами Міністерства освіти і науки України та нормативними актами тих відомств, до сфери управління яких належали ці заклади освіти. Такий стан нерідко призводив до непорозумінь, виникнення проблемних ситуацій та потребував негайної новелізації в частині вдосконалення правового регулювання.

Військова освіта передбачає набуття особою комплексу професійних компетентностей відповідно до військової спеціалізації, формування та розвиток її індивідуальних здібностей. Вищі військові навчальні заклади та заклади вищої освіти із специфічними умовами навчання є різновидами та рівноправними елементами всієї системи закладів вищої освіти в Україні. При цьому, наявність специфічних умов навчання ні в якому разі не обмежує основних ознак та вимог щодо освітянської та наукової діяльності таких закладів. Правовою основою здійснення освітньої діяльності у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання МВС України є закони України та підзаконні акти

Міністерства освіти і науки України. Відомчі нормативні акти МВС України регулюють виключно «специфічні умови навчання» та ні в якому разі не йдуть у суперечність із законодавством у галузі вищої освіти [1, с. 207].

З метою вдосконалення правового регулювання ґрунтовних засад військової освіти і науки, 17 грудня 2021 року Верховною Радою України прийнято Закон України № 1986–ІХ «Про внесення змін до деяких законів України щодо військової освіти та науки» [3]. Закон передбачає внесення певних змін та доповнень до чинного законодавства, зокрема до Законів України «Про освіту» [5], «Про вищу освіту» [2], «Про наукову і науково-технічну діяльність» [4].

Відповідно до Закону – вищий військовий навчальний заклад – це заклад вищої освіти державної форми власності, який здійснює на певних рівнях вищої освіти підготовку курсантів (слухачів, студентів), ад'юнктів для подальшої служби на посадах офіцерського (сержантського і старшинського) складу з метою задоволення потреб Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, центральних органів виконавчої влади із спеціальним статусом, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, інших розвідувальних органів України, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону [3]. У свою чергу, заклад вищої освіти із специфічними умовами навчання – це заклад вищої освіти державної форми власності, який здійснює на певних рівнях вищої освіти підготовку курсантів (слухачів, студентів), ад'юнктів для подальшої служби на посадах середнього та вищого складу Національної поліції України, начальницького складу з метою задоволення потреб Міністерства внутрішніх справ України, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань [3].

Вперше на законодавчому рівні закріплено певні аспекти, які притаманні саме закладам військової освіти в частині вирішення організаційних та управлінських питань. Законом передбачено, що державні органи, до сфери управління яких належать вищі військові навчальні заклади, заклади вищої освіти із специфічними умовами навчання, військові навчальні підрозділи закладів вищої освіти, мають право своїми нормативно-правовими актами встановлювати особливі вимоги щодо: 1) управління відповідними вищими військовими навчальними закладами, закладами вищої освіти із специфічними умовами навчання, військовими навчальними підрозділами закладів вищої освіти та організації освітнього процесу в них; 2) діяльності та

повноважень органів управління і громадського самоврядування у відповідних вищих військових навчальних закладах, закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти;

3) кандидатів на посади керівників (заступників керівників) відповідних вищих військових навчальних закладів, закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, їх структурних підрозділів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти;

4) призначення та звільнення з посад керівників (заступників керівників) відповідних вищих військових навчальних закладів, закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти, їх структурних підрозділів;

5) додаткових до визначених стандартами вищої освіти компетентностей та програмних результатів навчання за відповідними освітніми програмами, порядку розроблення та затвердження освітніх програм у відповідних вищих військових навчальних закладах, закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти;

6) формування переліку спеціалізацій підготовки здобувачів спеціалізованої освіти у вищих військових навчальних закладах, закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти;

7) кандидатів на посади педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників та конкурсного відбору на посади педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників у відповідних вищих військових навчальних закладах, закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти;

8) реалізації прав і обов'язків педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників та осіб, які навчаються у вищих військових навчальних закладах, закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти;

9) відрахування, переривання навчання, поновлення і переведення курсантів, слухачів, ад'юнктів (аспірантів), докторантів, які навчаються у вищих військових навчальних закладах, закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти;

10) підготовки науково-педагогічних і наукових кадрів в ад'юнктурі (аспірантурі) та докторантурі у вищих військових навчальних закладах, закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти;

11) нормативів чисельності курсантів, слухачів, ад'юнктів (аспірантів), які навчаються у вищих військових навчальних закладах, закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти, на одну посаду науково-

педагогічного працівника; 12) порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії у вищих військових навчальних закладах, закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти; 13) формування індивідуальних навчальних планів та індивідуальних освітніх траєкторій здобувачів вищої освіти; 14) практичної підготовки осіб, які здобувають вищу освіту у відповідних вищих військових навчальних закладах, закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти [3]. Крім цього, особливості повноважень та обов'язків керівника закладу вищої освіти визначаються державним органом, до сфери управління якого належить відповідний заклад вищої освіти за погодженням із центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки.

За нашим переконанням, таке нормативне закріплення ні в якому разі не порушує принципу автономії закладу вищої освіти, тобто самостійності, незалежності і відповідальності у прийнятті рішень стосовно розвитку академічних свобод, організації освітнього процесу, наукових досліджень, внутрішнього управління, економічної та іншої діяльності, самостійного добору і розстановки кадрів, та сприятиме усуненню існуючих проблем, пов'язаних з дуальністю нормативно-правового регулювання освітньої та наукової діяльності.

Література:

1. Албул С. В. Заклади вищої освіти МВС України в контексті Концепції розвитку юридичної освіти. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2021. № 1. С. 204–212.
2. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 року № 1556-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення 01.07.2022).
3. Про внесення змін до деяких законів України щодо військової освіти та науки: Закон України від 17 грудня 2021 року № 1986-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1986-20/print> (дата звернення 01.07.2022).
4. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26 листопада 2015 року № 848-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19/print> (дата звернення 28.06.2022).
5. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/print> (дата звернення 01.07.2022).